

TOETSBELEID

HERZIENE VERSIE

8 maart 2016

Dienst Onderwijs, Onderzoek & Kwaliteit

Martijn Leenknecht

Susanne Roose

Bartjan Wattel

Vastgesteld door het CvB op 29 maart 2016, met positief advies van de centrale examencommissie.

Vervangt HZ-Toetsbeleid 2012.

Inhoudsopgave

Inleiding.....	2
Deel 1 Visie & kaders	5
1.1 Toetsvisie	5
1.2 Visie op kwaliteit van toetsen en beoordelen	7
1.3 Interne en externe kaders.....	7
1.3.1 Externe kaders	7
1.3.2 Hogeschoolkaders.....	9
Deel 2 Proces van toetsen en beoordelen.....	11
2.1 Curriculumniveau.....	13
2.2 Cursusniveau	14
2.3 Toetsniveau.....	16
2.3.1 Toetsconstructie	16
2.3.2 Afname van de toets en beoordeling	17
2.3.3 Archivering van de toets	18
Referenties.....	19
Bijlage 1. Definities toetsen en beoordelen.....	20
Bijlage 2. Uitgebreid processchema toetsen en beoordelen.....	24

Inleiding

HZ University of Applied Sciences (HZ) is een brede hogeschool met een groot aanbod aan opleidingen. De HZ kenmerkt zich door kleinschaligheid en de sociale interactie tussen student en medewerker. Gedurende de opleiding wordt een student intensief begeleid om zijn of haar talent optimaal te ontwikkelen. Studenten programmeren een persoonlijk opleidingsplan binnen de kaders van hun opleiding. Elke student volgt zijn persoonlijke leerroute om zijn competenties optimaal te ontwikkelen. In deze persoonlijke benadering is een helder toetsbeleid een voorwaarde om ervoor te zorgen dat in de ontwikkeling van studenten tot competente beroepsbeoefenaars, er formele verantwoording is over de verworven competenties en dat tegelijkertijd het leer- en onderwijsproces gestimuleerd en geoptimaliseerd wordt. Transparantie van de formele verantwoording is onder druk van de maatschappelijke discussie steeds belangrijker geworden. Tegelijkertijd maken strengere bekostigingsregels de optimalisatie van het onderwijs- en leerproces onontbeerlijk.

Actoren bij toetsen en beoordelen

In beginsel is toetsen en beoordelen¹ een aangelegenheid tussen de examinator en de student. De student levert een prestatie conform de door de examinator gestelde richtlijnen (de toetstaak) en wordt hierop beoordeeld door de examinator. Toetsen staan echter niet op zichzelf, maar vormen een logisch geheel met andere toetsen en onderwijsactiviteiten. Het geheel aan toetsen brengt in kaart hoe de student zich ontwikkelt en heeft ontwikkeld op alle competenties/beroepstaken tot het gewenste HBO-niveau. Dit maakt dat niet alleen individuele docenten maar ook docententeams en het management (opleidingscoördinator en academiedirecteur) actief betrokken zijn bij toetsen en beoordelen. De docent vervult hierin een dubbelrol: de rol van docent (onderwijsontwikkeling, onderwijs geven, feedback geven) en examinator (toetsen en beoordelen).

Gezien het belang van goed toetsen, de complexiteit van toetsen en beoordelen, en de maatschappelijke druk op formele verantwoording, is met de wet versterking besturing hoger onderwijs (aanpassing van de wet op hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, in werking getreden per 1 september 2010) de rol van de examencommissie versterkt tot toezichthouder op het gehele proces van toetsen en beoordelen. De HZ-examencommissie² ziet toe op de organisatie en kwaliteit van toetsen en beoordelen. Waar nodig delegeert zij taken aan de dealexamencommissies, die aan een academie zijn gekoppeld, en de toetscommissie. Iedere academie heeft eveneens een deelttoetscommissie. De HZ-examencommissie rapporteert jaarlijks haar bevindingen en werkzaamheden aan het college van bestuur.

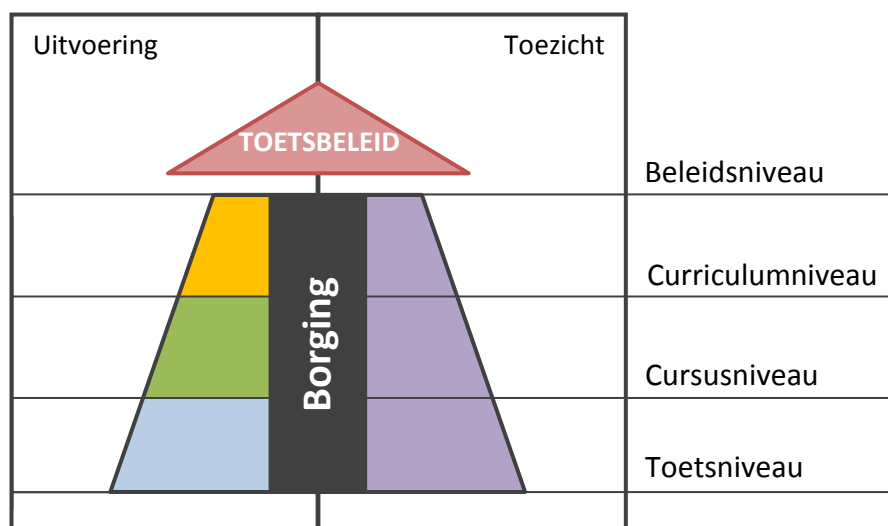
¹ Definitiekader toetsen en beoordelen is opgenomen in bijlage 1

² Zie reglement Examencommissie (www.hz.nl)

Het college van bestuur (uitvoering) en de HZ-examencommissie scheppen gezamenlijk kaders die de uitvoering van toetsen en beoordelen en het toezicht hierop stroomlijnen. Naast het reglement Examencommissie (zie deel 1 van dit toetsbeleid) gebeurt dit in de vorm van een toetsbeleid. Op academieniveau kunnen academiectoren en deexamenscommissies waar nodig aanvullende kaders en richtlijnen instellen.

HZ-kader voor toetsen en beoordelen: het toetsbeleid

Zoals uit de beschrijving van de actoren blijkt, kent toetsen en beoordelen twee groepen actoren met beide een verschillende rol in het proces van toetsen en beoordelen: de uitvoering en het toezicht. Vanuit het perspectief van onderwijsontwikkeling worden vier niveaus benoemd om het proces van toetsen en beoordelen inzichtelijk te maken, namelijk: (1) het beleidsniveau, (2) het curriculumniveau, (3) het cursusniveau, en (4) het toetsniveau (Sluijsmans, Joosten-ten Brinke, & Van Schilt-Mol, 2014). De twee groepen actoren en de vier niveaus zijn schematisch weergegeven in figuur 1.

Actoren:

- Opleidingsteam
- Docent
- Examinator
- (Deel)examencommissie(s) en (deel)toetscommissie(s)

NB. Met de kleuren is de belangrijkste actor per groep van actoren voor het betreffende niveau aangegeven. Dit betekent niet dat niet ook andere actoren actief zijn op dit niveau of dat deze actoren niet ook actief zijn op andere niveaus.

NB2. De gehanteerde kleuren corresponderen met kleuren in overige figuren en schema's in dit toetsbeleid waarin de actoren worden weergegeven.

Figuur 1. Niveaus van toetsen en beoordelen en groepen actoren

Het toetsbeleid is het bovenste niveau (het beleidsniveau) en vormt een metaniveau. In het toetsbeleid worden, rekening houdend met de onderwijs- en toetsvisie en interne en externe kaders (zoals beschreven in deel 1.3 van dit toetsbeleid) keuzes gemaakt over de inrichting van het proces van toetsen en beoordelen. De onderliggende drie niveaus worden in het toetsbeleid voor beide groepen actoren (uitvoering en toezicht) verder ingekleurd. Het toetsbeleid is dus de overkoepelende paraplu met verantwoorde keuzes en richtlijnen voor het toetsen en beoordelen op onderliggende niveaus. Deze keuzes en richtlijnen worden beschreven in deel 2 van dit toetsbeleid.

Centraal in het proces van toetsen en beoordelen staat de borging van de kwaliteit. Dit is een gedeelde verantwoordelijkheid van de uitvoerder(s) en de toezichthouder(s). Vanuit beide rollen wordt op eigen wijze aan borging van de kwaliteit gewerkt. Naast dit toetsbeleid heeft de HZ een kwaliteitsraamwerk ontwikkeld, waarin kwaliteit van toetsen en beoordelen wordt gedefinieerd in een aantal kwaliteitscriteria.

Deel 1 Visie & kaders

De toetsvisie, de visie op de kwaliteit van toetsen en beoordelen, en gestelde interne en externe kaders zijn leidend voor de wijze waarop het proces van toetsen en beoordelen wordt georganiseerd en welke kwaliteitseisen daaraan worden gesteld. De toetsvisie is één op één afgeleid van de visie op onderwijs welke is uitgewerkt in het 'HZ-onderwijskompas'. Doelstellingen uit het onderwijskompas zijn gekoppeld aan de toetsvisie. In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de visie op toetsen en beoordelen en de visie op kwaliteit van toetsen en beoordelen besproken. In paragraaf 1.3 wordt ingegaan op de geldende interne en externe kaders.

1.1 Toetsvisie

“Docenten [bij de HZ] zetten studenten bewust en nadrukkelijk aan tot leren” (Onderwijskompas, 2015). Met andere woorden, de HZ probeert met haar onderwijs studenten te stimuleren om zo het leerproces van de student op gang te brengen. Het daadwerkelijk leerproces ligt echter bij de student zelf en het aanbieden van onderwijs is geen garantie dat de beoogde doelen ook daadwerkelijk worden behaald door iedere student. **Onderwijs staat niet gelijk aan leren.**

Om het leerproces van studenten te monitoren zijn toetsen en beoordelen essentiële hulpmiddelen. Met toetsen en beoordelen wordt vastgesteld of iemand aan de minimum niveau-eisen voldoet. Hiermee kent toetsen en beoordelen ook een belangrijke maatschappelijke functie: garanderen dat de gediplomeerde terecht bevoegd is de rechten uit te oefenen die aan het getuigschrift zijn verbonden. Dit wordt ook wel het civiele effect van toetsen genoemd (Jaspers & Van Zijl, 2011).

Naast deze maatschappelijke (of summatieve) functie van toetsen en beoordelen heeft iedere toets en beoordeling ook (bedoeld of onbedoeld) een belangrijke bijdrage aan het leerproces van de student. Toetsen en beoordelen initieert leren, zet aan tot leren, en biedt docenten de gelegenheid om het leren te begeleiden. Met andere woorden, toetsen en beoordelen heeft altijd een leerfunctie. **Studenten leren van toetsen**³, ook als hier geen expliciete aandacht voor is. “Students learn what you inspect, not what you expect.”⁴

Deze wetmatigheid dwingt tot een goede aansluiting van het onderwijsprogramma op de toetsen en andersom. Toetsen en onderwijs zijn niet twee afzonderlijke werelden, maar vormen één geheel. Een toets is net zo goed als een college, werkgroep, of voorbereidingsopdracht een onderwijsvorm. Het enige verschil is dat er een beoordeling aan gekoppeld wordt. Daarbij is ook de volgordelijkheid minder strikt, de toets hoeft niet per definitie aan het einde van het onderwijsprogramma te worden geprogrammeerd. **Toetsen en onderwijs zijn één.**

De HZ hecht grote waarde aan de leerfunctie van toetsen en beoordelen. Elke toets, of deze nu wordt ingezet voor een formele beoordeling of niet, heeft effect op het leerproces van de student. Het is dan ook belangrijk om bewust om te gaan met dit leereffect en het volledige potentieel te benutten. Bij de HZ wordt toetsen en beoordelen ingezet om leren te 1) initiëren, 2) activeren, en 3) begeleiden.

³ De HZ participeert in het hbo-platform Leren van Toetsen. Dit platform initieert onderzoek naar de leerfunctie van toetsen en beoordelen. Het platform draagt bij aan professionalisering van medewerkers via publicaties (blogs), symposia en workshops en praktische richtlijnen en producten. Zie www.lerenvantoetsen.com.

⁴ Uitspraak Ian Hart op conferentie Praag 1998 (in: Van der Vleuten, C. P. M., & Driessen, E. W. (2000). *Toetsing in probleemgestuurd onderwijs*. Groningen: Wolters-Noordhoff)

1) het leren initiëren

Toetsen en beoordelen vormt het vertrekpunt voor (verder) leren. Aan de hand van toetsen, maar ook door feedback na toetsen, ontwikkelt de student inzicht in wat er van hem wordt verwacht (Onderwijskompas, 2015). Hattie en Timperley (2007) noemen dit feed-up. Doordat de feedback die een student ontvangt ook gerichte strategieën (feed-forward) bevat voor verbetering van de prestatie en eventuele volgende prestaties, wordt de student in staat gesteld zijn eigen leerproces bij te sturen (Onderwijskompas, 2015; Hattie & Timperley, 2007).

Bijbehorende doelstelling(en) uit het onderwijskompas:

- Elke opleiding zorgt ervoor dat de gegeven feedback bruikbaar en “just-in-time” is, dat deze richting geeft aan toekomstige ontwikkeling van competenties en het verdere leerproces van studenten

2) het leren activeren

Met een samenhangend toetsprogramma kan de opleiding studenten activeren om het eigen leren op te pakken. Een toets is een didactisch instrument, waarmee actie bij de student wordt uitgelokt. Enkel al door het feit dat een toets wordt gepland, bereiden studenten zich voor op (het inleveren van) de toets. Daarbij is de betrokkenheid van studenten bij het gehele toetsproces van belang. Vanaf de doelformulering tot de feedback wordt een student zo veel mogelijk betrokken bij toetsen en beoordelen, zodat de student van begin tot eind actief bezig is met zijn eigen leerproces.

Bijbehorende doelstelling(en) uit het onderwijskompas:

- Elke opleiding beschikt over een uitgewerkt toetsprogramma. Indien een opleiding meerdere programma's kent (bijvoorbeeld een Ad- en Bachelorprogramma) is er voor ieder van die programma's een apart toetsprogramma. Het toetsprogramma kent een gevarieerd aanbod aan (competentiegerichte) toetsvormen
- Elke opleiding zet het geven van feedback in als samenwerkingsactiviteit tussen student en docent, tussen studenten onderling en tussen studenten en het werkveld

3) het leren begeleiden

Werkvormen en instructie en toetsen en beoordelen moeten met elkaar in lijn zijn. Wanneer er een optimale integratie is tussen toetsen en de andere onderwijsactiviteiten, dan vormen de toetsen begeleidingsmomenten in het leerproces van de student. Toetsen stellen zodoende de student in staat zijn eigen leerproces te monitoren en waar nodig bij te sturen. Het toetsen en beoordelen vormt geen aparte activiteit, maar wordt gezien als onderdeel van het onderwijs. Hiermee wordt 'learning to the test' voorkomen en wordt verwerking van toetsresultaten en feedback aangemoedigd.

Bijbehorende doelstelling(en) uit het onderwijskompas:

- Elke opleiding monitort frequent de studieresultaten en gebruikt die informatie bij de studentbegeleiding ter bevordering van het leerproces
- Elke opleiding heeft het geven en verwerken van feedback na toetsen structureel ingebouwd in het onderwijs en verzorgt na iedere (summatieve) toets een goed gestructureerd feedbackmoment

1.2 Visie op kwaliteit van toetsen en beoordelen

Kwaliteit van toetsen en beoordelen is belangrijk op alle niveaus, van het toetsbeleid tot de toetstaak. Om kwaliteit te waarborgen en optimale kwaliteit te bereiken, past de HZ regelmatige evaluatie toe volgens een plan-do-check-act systematiek. De borging van de kwaliteit is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de uitvoering en het toezicht (zie figuur 1). Bij de uitvoering van toetsen en beoordelen wordt op gezette tijden het proces geëvalueerd en vanuit de examencommissie wordt het proces van toetsen en beoordelen gevalideerd. Hiermee wordt een sluitend geheel van kwaliteitsbewaking gerealiseerd.

Bij de kwaliteitsborging van toetsen en beoordelen wordt gewerkt met een set van kwaliteitscriteria. Twee belangrijke kwaliteitscriteria zijn validiteit en betrouwbaarheid. Dit houdt in dat de toets toetst wat hij beoogd te toetsen (validiteit) en dat de beoordeling vrij is van toevalligheden en irrelevante invloeden (betrouwbaarheid). Deze tweeledige uitwerking van kwaliteit is echter te beperkt, wanneer ook de formatieve functie van toetsen en beoordelen wordt benut (Tillema, Leenknecht, & Segers, 2011). De keuze van de HZ voor toetsen die (ook) een formatieve functie hebben, betekent dat de toets en de beoordeling pas van hoge kwaliteit is, als de feedback die de toets en de beoordeling genereert ook daadwerkelijk wordt gebruikt of gebruikt kan worden. Hiertoe is het belangrijk dat de inhoud van de toets authentiek is en de toetstaak relevant. Daarnaast moet het gehele proces van toetsen en beoordelen transparant zijn voor alle actoren en is samenhang tussen toetsen onderling (toetsprogramma) en tussen toetsen en andere onderwijsactiviteiten essentieel.

Deze visie op kwaliteit van toetsen en beoordelen is verder uitgewerkt in een kwaliteitsraamwerk.

1.3 Interne en externe kaders

De in dit hoofdstuk beschreven interne en externe kaders hebben invloed op de wijze waarop het proces van toetsen en beoordelen georganiseerd moet worden en zijn daarom meegenomen in het formuleren van het toetsbeleid. Waar dit van toepassing is, wordt verwezen naar de beschreven interne en externe kaders.

1.3.1 Externe kaders

Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW)

In de vanaf 1 september 2010 in werking getreden WHW, worden o.a. de rollen en taken die examencommissies hadden, op inhoudelijk niveau versterkt. Deze zijn vertaald in twee nieuwe taken:

- (1) De examencommissie is het orgaan dat op objectieve en deskundige wijze vaststelt of een student voldoet aan de voorwaarden die de onderwijs- en examenregeling stelt ten aanzien van kennis, inzicht en vaardigheden die nodig zijn voor het verkrijgen van een graad (WHW 712 lid 2).
- (2) De examencommissie is daarnaast verantwoordelijk voor de borging van de kwaliteit van de tentamens en de examens, het vaststellen van richtlijnen en aanwijzingen om de uitslag van tentamens en examens te beoordelen en vast te stellen, verlenen van toestemming aan een student om een door die student samengesteld programma te volgen en het verlenen van vrijstelling voor het afleggen van één of meer tentamens (WHW 7.12b lid 1).

NVAO accreditatiestelsel

Per januari 2011 is een nieuw accreditatiestelsel van kracht. In het nieuwe stelsel is het mogelijk onderscheid te maken tussen opleidingsbeoordelingen en een instellingstoets. Indien de instellingstoets is behaald of is aangevraagd, kunnen de opleidingen volstaan met een beperkte opleidingsbeoordeling (BOB). In de beperkte opleidingsbeoordeling staat vooral de inhoud van de opleidingen centraal. De bij het stelsel behorende beoordelingskaders voor Nederland zijn inmiddels voor een eerste keer geëvalueerd en aangepast. De nieuwe beoordelingskaders⁵ zijn op 19 december 2014 gepubliceerd in de Staatscourant en gelden vanaf deze dag.

Toetsing en verantwoording van de realisatie van de eindkwalificaties heeft binnen de opleidingsbeoordeling een zwaardere plaats gekregen. Enerzijds dienen opleidingen aan te tonen dat zij op een verantwoorde wijze toetsen en beoordelen (standaard 3) terwijl anderzijds ook het (gerealiseerde) niveau door het panel wordt beoordeeld (standaard 4).

Het gerealiseerde niveau blijkt uit tussentijdse en afsluitende toetsen, afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling dienen volgens de NVAO valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk te zijn.

Vreemde ogen dwingen (eindrapport Commissie Bruijn)

De commissie Bruijn heeft in opdracht van de Vereniging Hogescholen aanbevelingen gedaan over externe validering van examenkwaliteit in het hoger onderwijs. Met de instelling van de commissie en het beschikbare eindrapport wil de Vereniging Hogescholen tegenwicht bieden tegen de plannen voor centraal landelijke examens in het hbo. De commissie pleit voor een bottom-up benadering, waarbij (een cluster van) hogescholen gezamenlijk leerwegaafhankelijke voortgangstoetsen ontwikkelen die een aanvulling vormen op de hogeschool specifieke leerwegaafhankelijke toetsen.

De commissie beveelt verder aan om:

- externen zitting te laten nemen in de examencommissies en aan te stellen als examiner of tweede beoordelaar;
- een landelijk systeem van certificering van examinatoren op te zetten en de toetsexpertise van de docent op te nemen in een wettelijk register;
- bij de samenstelling van visitatiecommissies meer aandacht te besteden aan de aanwezigheid van toetsdeskundigheid;
- 'vreemde ogen' toe te laten bij de constructie, afname, en beoordeling van leerwegaafhankelijke toetsen;
- Systematisch innovatief onderzoek naar toetsbeleid, toetsontwikkeling en toetskwaliteit binnen iedere hogeschool te stimuleren.

⁵ NVAO Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 19 december 2014
(zie http://www.nvao.net/page/downloads/Beoordelingskaders_accreditatiestelsel_NL_19_december_2014.pdf).

BKE/SKE

Eén van de in de vorige paragraaf genoemde aanbevelingen van de commissie Bruijn, het opzetten van een landelijk systeem van certificering van examinatoren, is door de landelijke expertgroep BKE/SKE verder uitgewerkt. De resultaten werden vastgelegd in het rapport “Verantwoord toetsen en beslissen in het hoger beroepsonderwijs” (Expertgroep BKE/SKE, 2013). Het rapport beschrijft een certificeringssysteem met twee niveaus: de Basiskwalificatie Examinering (BKE) en de Senior kwalificatie Examinering (SKE). Wat er precies onder deze niveaus wordt verstaan en welke eisen worden gesteld aan de verschillende kwalificaties wordt in het rapport nader uitgewerkt. De wijze waarop de HZ vorm geeft aan de certificering van alle examinatoren wordt beschreven in het plan van aanpak BKE/SKE (Werkgroep Toetsing, 2015).

1.3.2 Hogeschoolkaders

Onderwijskompas

In het HZ Onderwijskompas is het didactisch concept vastgelegd dat ten grondslag ligt aan het onderwijs op de HZ. De visie op competentiegericht onderwijs wordt hierin uitgewerkt naar drie centrale thema’s waarbij de student centraal staat: de student wordt tijdens zijn studie in aanraking gebracht met authentieke beroepssituaties die een afspiegeling vormen van de latere beroepspraktijk, onderwijs- en werkvormen worden zo gekozen dat studenten worden aangezet tot actief leren waarbij het van en met elkaar leren een belangrijke plaats inneemt en studenten worden opgeleid tot autonome professionals die (blijvend) kunnen aansluiten bij veranderingen en zichzelf effectief kunnen bijsturen om beroepstaken te voltooien. Voor de realisatie van de onderwijsvisie bevat het HZ Onderwijskompas per thema een aantal uitgangspunten die zijn uitgewerkt in doelstellingen.

Curriculumformats

Ten aanzien van toetsen en beoordelen is het van belang dat deze zijn basis vindt in de (landelijk vastgelegde) eindkwalificaties, bijvoorbeeld in de vorm van competenties of beroepstaken. Van deze competenties of beroepstaken worden deeltaken en leerdoelen afgeleid (de competentiebreakdown) waarna een zinvolle clustering van deeltaken en/of leerdoelen wordt aangebracht: de cursussen (de dekkingsmatrix). Aan de cursus worden toetsvormen gekoppeld, dit resulteert in het toetsplan van de cursus. De informatie uit deze plannen wordt vastgelegd in een toetsprogramma. In het document HZ-curriculumformats staan HZ-brede formats voor competentiebeschrijvingen, competentiebreakdown, dekkingsmatrix, toetsprogramma en toetsplan beschreven, inclusief richtlijnen voor het gebruik ervan.

De uitgangspunten voor het invullen en hanteren van de genoemde formats alsmede de wijze waarop kwaliteitsborging dient plaats te vinden staan beschreven in het onderwijskompas en het toetsbeleid.

Checklist Eindniveau

Aanleiding voor de checklist eindniveau zijn de bevindingen van de expertgroep protocol (2015) die in opdracht van de Vereniging Hogescholen was gevraagd om de wenselijkheid en mogelijkheid te verkennen van een gezamenlijk, bottom-up opgesteld protocol of protocollen voor het beoordelen van (kern)werkstukken en te adviseren over de wijze waarop deze tot stand dienen te komen en aan welke kwaliteitseisen deze dienen te voldoen.

De aanbevelingen uit dit rapport zijn in de checklist uitgewerkt voor de specifieke situatie binnen de HZ. De checklist geeft een overzicht van de producenten/doelen die gerealiseerd dienen te worden voor een goede borging van het eindniveau.

Onderwijs- en Examenregeling (OER)

Iedere opleiding binnen de hogeschool hanteert de Onderwijs- en Examenregeling (OER). Deze regeling bevat HZ-brede en opleidingsspecifieke bepalingen. Artikel 5 beschrijft de rol, taken en verantwoordelijkheden van de examencommissie en examinator. In artikel 6 zijn bepalingen over toetsing opgenomen.

Uitvoeringsregeling

In aanvulling op de Onderwijs- en examenregeling stelt iedere opleiding jaarlijks een uitvoeringsregeling op. In de uitvoeringsregeling is onder ander opgenomen wat er getoetst wordt (dit is veelal beschreven in termen van competenties), hoe er getoetst wordt (de competenties en/of deeltaken zijn hierbij gekoppeld een toetsvorm), voor welk deel het cijfer meetelt in het totaal van de cursus (wegingsfactor) en welk cijfer er minimaal behaald dient te worden (bodemcijfer) om studiepunten te kunnen ontvangen. Daarnaast zijn er zaken ten aanzien van de planning van toetsen en beoordelen opgenomen (wanneer de toets is, wanneer het inzagemoment is en wanneer de herkansing plaatsvindt).

Reglement examencommissie

In het reglement van de examencommissie zijn de taken en verantwoordelijkheden van de overkoepelende examencommissie beschreven. Eveneens wordt beschreven welke taken en bevoegdheden de overkoepelende examencommissie mandateert aan de deelexamencommissies per academie en de toetscommissie.

Reglement toetscommissie

Het reglement toetscommissie bevat een beschrijving van procedures, taken, en verantwoordelijkheden aangaande de HZ-overkoepelende toetscommissie en deeltaetscommissies op academieniveau.

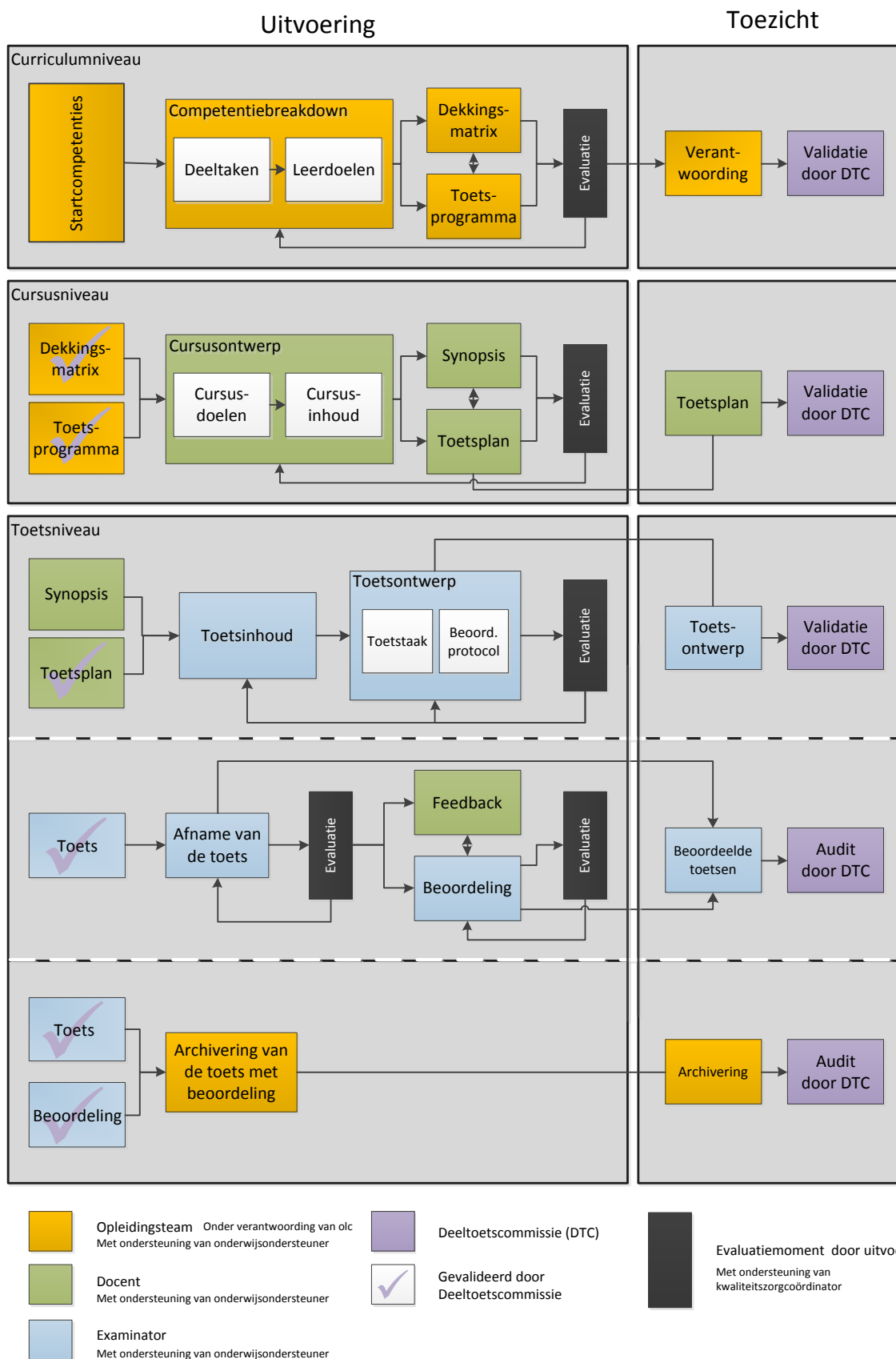
Deel 2 Proces van toetsen en beoordelen

Het proces van toetsen en beoordelen wordt per niveau voor beide invalshoeken uitgewerkt (zie figuur 2). Ieder niveau start met een weergave van de input (al dan niet gevalideerd). Het proces van uitvoering leidt tot een product dat wordt gevalideerd door de deoltoetscommissie. De werkzaamheden van de dealexamencommissie, HZ-examencommissie, en HZ-toetscommissie worden in dit hoofdstuk aangestipt. Een uitgebreid processchema, waarin de werkzaamheden van deze commissies zijn beschreven, is opgenomen in bijlage 2. Daarin is ook het onderscheid tussen (sub)processen, besluiten en producten verwerkt.

In dit hoofdstuk wordt figuur 2 per niveau of subniveau in detail besproken. De beschrijving is met name gericht op de onderdelen gerelateerd aan toetsen en beoordelen. Waar nodig worden ook de andere aspecten benoemd, met name rond onderwijsontwikkeling. Voor het gehele proces geldt dat de onderwijsondersteuner de betrokkenen onderwijskundig ondersteunt.

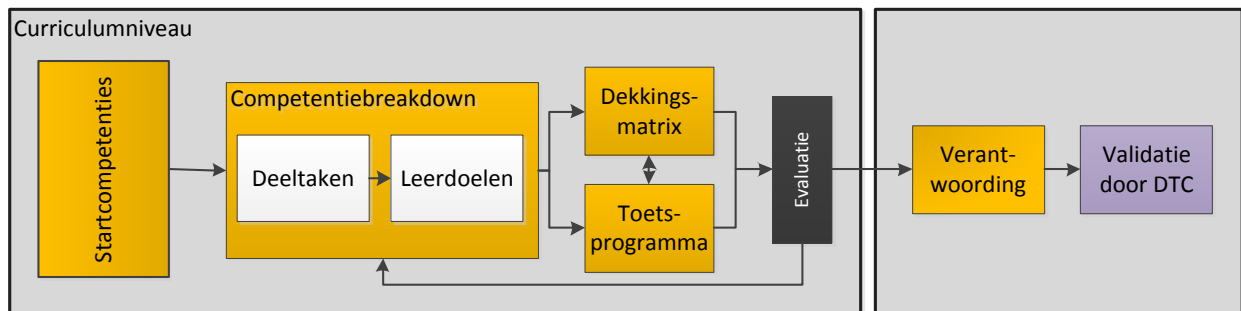
Voor de beschrijving van het proces wordt op ieder niveau dezelfde aanpak gehanteerd. Na een korte beschrijving van het proces, worden de producten toegelicht. De borging van de kwaliteit wordt voor beide groepen actoren (de uitvoering en het toezicht) besproken. De uitvoering evalueert de kwaliteit, de toezichthouder valideert de kwaliteit van de producten.

Het proces van toetsen en beoordelen is geen lineair proces, maar eerder een iteratief proces waarbij beslissingen op het ene niveau tot aanpassingen op een ander (hoger of lager) niveau leiden. Het iteratieve karakter van het proces maakt continue afstemming tussen de vier niveaus en de twee groepen actoren (zie figuur 1) onontbeerlijk.

Figuur 2. Uitwerking van het proces van toetsen en beoordelen op curriculum-, cursus-, en toetsniveau.

2.1 Curriculumniveau

Iedere opleiding staat voor de uitdaging om een onderwijsprogramma vorm te geven waarmee de student gedurende vier jaar wordt begeleid bij de verwerving van de geformuleerde startcompetenties. Een goede vormgeving van het onderwijs- en toetsprogramma begint met een competentiebreakdown, waarin de startcompetenties en afgeleide deeltaken en leerdoelen worden beschreven. In het document HZ-curriculumformats staan HZ-brede formats voor competentiebreakdown, competentiebeschrijvingen, dekkingsmatrix, toetsprogramma en toetsplan beschreven, inclusief richtlijnen voor het gebruik ervan.

Aan de hand van de competentiebreakdown en rekening houdend met de kennisbasis, aandachtgebieden van de opleiding, en uitgezette leerlijnen, wordt een zinvolle clustering aangebracht in het programma in de vorm van cursussen. Deze clustering wordt vastgelegd in een dekkingsmatrix en een toetsprogramma. Op curriculumniveau werkt het opleidingsteam samen aan de ontwikkeling van het curriculum. Het opleidingsteam staat onder aanvoering van de opleidingscoördinator (olc) en wordt ondersteund door de onderwijsondersteuner.

Producten

De *competentiebreakdown* is een uitwerking van de startcompetenties in beroepstaken. In de competentiebreakdown wordt de afleiding van deeltaken en leerdoelen uit de beroepstaken inzichtelijk gemaakt. De competentiebreakdown eindigt met concreet geformuleerde eisen.

Met de *dekkingsmatrix* maakt de opleiding inzichtelijk hoe een logische clustering van beroepstaken is gemaakt. De clustering wordt zichtbaar in de geprogrammeerde cursussen. De dekkingsmatrix geeft een weergave van in welke cursus aan welke beroepstaken wordt gewerkt.

De clustering van beroepstaken in cursussen, wordt niet alleen bepaald door de inhoud die aan de beroepstaken wordt gekoppeld, ook het in samenhang kunnen toetsen van beroepstaken kan een reden zijn voor een gekozen clustering. De wijze waarop beroepstaken (of kleinere eenheden daarvan) los of in samenhang met elkaar worden getoetst wordt vastgelegd in het *toetsprogramma*.

Evaluatie

De dekkingsmatrix vormt het overzicht van de programmering van het onderwijs, terwijl in het toetsprogramma wordt uiteengezet hoe de beroepstaken op de verschillende niveaus worden getoetst. Na het opstellen van beide overzichten, evalueert de opleiding of deze overeenkomen met de startcompetenties en de competentiebreakdown. Het opleidingsteam wordt bij deze evaluatie ondersteund door de onderwijsondersteuner en de kwaliteitszorgcoördinator. Waar mogelijk worden

resultaten van student- en alumni-enquêtes⁶ meegenomen in de evaluatie. Door een verantwoording te schrijven, reflecteert het opleidingsteam op het onderwijs- en toetsprogramma. Gemaakte keuzes worden verantwoord en de werkwijze wordt aan geldende kaders getoetst. De verantwoording vormt de toelichting bij de dekkingsmatrix en het toetsprogramma. De verantwoording is daarom beperkt in omvang en geeft minimaal antwoord op de volgende vragen:

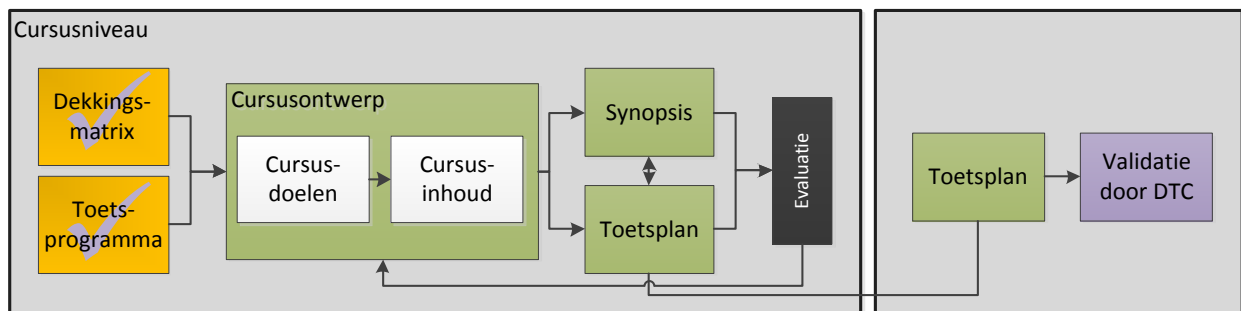
- Welke keuzes liggen ten grondslag aan de clustering van beroepstaken in cursussen (denk hierbij aan thema's van de opleiding, specialistische kennisbasis, leerlijnen)?
- Welke overweging ligt ten grondslag aan de keuze voor toetsvormen gekoppeld aan de beroepstaken?
- Welk proces is doorlopen en welke mensen zijn betrokken geweest (bijv. opleidingsteam, beroepenveld, studenten) bij de ontwikkeling van beide producten?

De opleidingscoördinator draagt de verantwoordelijkheid voor het opstellen van de verantwoording.

Validatie

De deoltoetscommissie valideert de dekkingsmatrix en het toetsprogramma op basis van de verantwoording van de opleiding. De deoltoetscommissie beoordeelt of de gemaakte keuzes en clustering onderbouwd is met steekhoudende argumenten en of het bereiken van het eindniveau op adequate wijze wordt geborgd in het onderwijs- en toetsprogramma. Bij een positief oordeel valideren zij de dekkingsmatrix en het toetsprogramma. Bij een negatief oordeel formuleert de deoltoetscommissie een specifieke verbeteropdracht. De opleiding biedt de verbeterde producten vervolgens opnieuw aan ter validering.

2.2 Cursusniveau

Startend vanuit de (gevalideerde) dekkingsmatrix en toetsprogramma, gaat een ontwikkelteam aan de slag met het ontwerpen van een cursus. De cursusinhoud en de te verwerven competenties (uitgedrukt in beroepstaken) worden samengebracht in werkvormen waarmee bepaalde cursusdoelen worden bereikt. De docent of docenten worden bij het cursus(her)ontwerp ondersteund door de onderwijsondersteuner.

⁶ Bijvoorbeeld interne cursusevaluaties, Nationale Studentenenquête (NSE), HBO-monitor

Producten

Het cursusontwerp en de gemaakte keuzes worden beschreven in de *synopsis* (hét HZ-instrument voor onderwijsontwikkeling). De synopsis is een hulpmiddel voor het ontwikkelen en beschrijven van een samenhangend en transparant curriculum. Het woord *synopsis* betekent letterlijk ‘korte inhoudsbeschrijving’. In een synopsis wordt de geplande inrichting van een onderwijseenheid (cursus) beschreven, inclusief de koppeling tussen (de wijze van) toetsen en beoordelen en de centrale leerdoelen van een cursus.

De digitalisering van de synopsis moet in de nabije toekomst een impuls geven aan een betere inhoudelijke afstemming van synopsissen. Op die wijze kan de samenhang in een curriculum geborgd worden en wordt de bijdrage van iedere onderwijseenheid aan het verwerven van competenties inzichtelijk gemaakt.

In het *toetsplan* wordt het ontwerp van de toetsen nader beschreven. Het toetsplan is geïntegreerd in de synopsis (onderdelen 6 t/m 9). Voor alle toetsen binnen een cursus die ook een summatief karakter hebben, wordt beschreven wanneer ze worden afgenomen, in welke vorm ze worden gepresenteerd, wat de inhoud is van de toets, en welke beoordelingseisen worden gehanteerd. Ten aanzien van de afname wordt tevens beschreven of de toets mondeling, schriftelijk dan wel digitaal wordt afgenomen. Bij het beschrijven van de toetsvorm wordt tevens uitgelegd waarom de gekozen toetsvorm past bij de geformuleerde leerdoelen. De beoordelingseisen zijn stabiele eisen, die in het beoordelingsformulier (onderdeel van het beoordelingsprotocol) worden uitgewerkt in beoordelingscriteria. De koppeling tussen toets en leerdoelen wordt geëxpliciteerd in de toetsmatrijs.

Evaluatie

Het is noodzakelijk om de horizontale samenhang tussen de cursussen regelmatig af te stemmen. Toetsen en beoordelen is niet gebonden aan een tentamenweek aan het einde van het semester, dus om te zorgen dat toetsen evenredig verdeeld zijn over het semester en geen er piekbelasting ontstaat, moeten de toetsmomenten worden afgestemd tussen cursussen die in het zelfde semester worden aangeboden. Daarnaast vraagt de focus op de (doorlopende) ontwikkeling van de student om verticale afstemming. Cursussen moeten logisch voortbouwen op elkaar om zodoende de student optimaal te begeleiden bij zijn ontwikkeling tot competent beroepsbeoefenaar.

De horizontale en verticale afstemming is onderwerp van een periodiek overleg van het opleidingsteam, waarbij de synopsissen en toetsplannen naast elkaar worden gelegd. Tijdens deze evaluatie wordt speciale aandacht besteed aan de spreiding en evenwichtige verdeling van de toetsen in het semester en de koppeling van de toetsen aan de startcompetenties. De onderwijsondersteuner en kwaliteitszorgcoördinator ondersteunen het opleidingsteam bij deze evaluatie. Waar mogelijk worden resultaten van studenten- en alumni-enquêtes meegenomen in de evaluatie. De evaluatie leidt indien nodig tot een bijstelling van het cursusontwerp.

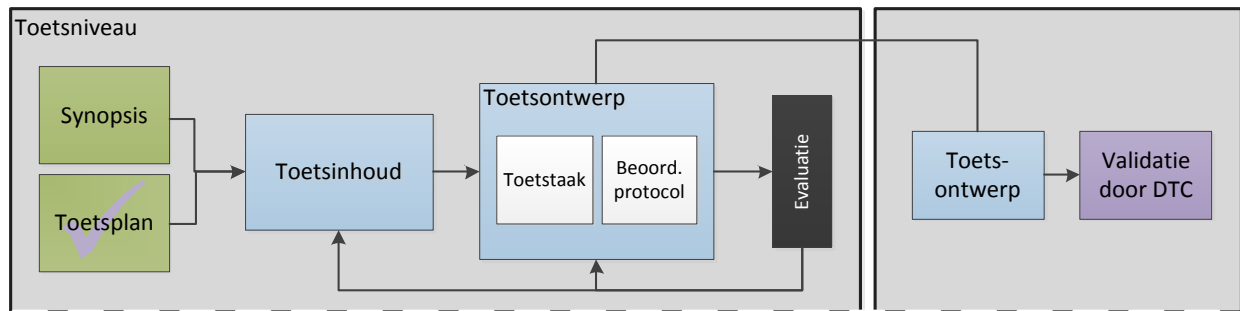
Validatie

De deeltoetscommissie beoordeelt het toetsplan van iedere cursus op volledigheid, consistentie en afstemming. De toetsen binnen de cursus moeten in balans zijn. Dit houdt in dat de zwaarte (moeilijkheid en weging) evenwichtig is verdeeld over de toetsen en dat de toetsen evenwichtig zijn verdeeld over de looptijd van de cursus. Bij een positieve beoordeling wordt het toetsplan gevalideerd. Bij een negatieve beoordeling wordt de docent gevraagd het cursusontwerp te herzien. De docent legt het verbeterde toetsplan nogmaals voor aan de deeltoetscommissie.

2.3 Toetsniveau

Op toetsniveau acteert voornamelijk de examinator. Deze wordt hierbij ondersteund door de onderwijsondersteuner.

2.3.1 Toetsconstructie

De synopsis en het gevalideerde toetsplan bevatten de ingrediënten voor het construeren van de toets. Na het vaststellen van de toetsinhoud, maakt de examinator de toetstaak (de opdrachtbeschrijving) en het bijbehorende beoordelingsprotocol. De toetstaak en het beoordelingsprotocol samen vormen de toets.

Producten

De beschrijving van de opdracht aan de student is de *toetstaak*. De toetstaak bevat instructie voor de student over wat er van hem wordt verwacht en in welke vorm. De vorm van de toetstaak wordt mede bepaald door de gekozen toetsvorm. Bij bijvoorbeeld een schriftelijk tentamen bestaat de toetstaak uit het vragenformulier en een korte instructie hoe de vragen te beantwoorden, terwijl bij een presentatie de toetstaak bestaat uit een beschrijving van het doel van de presentatie en richtlijnen voor de uitvoering. Bij het beschrijven van de toetstaak kan ook ruimte gelaten worden voor persoonlijke invulling door de student. Bijvoorbeeld de opdracht van een afstudeerscriptie wordt grotendeels bepaald door de student zelf in samenspraak met een externe opdrachtgever en de eerste begeleider.

De beoordelingseisen uit de synopsis worden in het *beoordelingsprotocol* uitgewerkt in beoordelingscriteria. Bovendien wordt een standaard of normering gekoppeld aan de criteria. Daarnaast wordt een cesuur bepaald en bevat het beoordelingsprotocol aanwijzingen voor de beoordeling van de toets (hoe wordt omgegaan met beoordelingseffecten). De examinator legt dus vooraf vast:

- (1) aan welke criteria de prestatie die de student levert moet voldoen;
- (2) wanneer een criterium voldaan is;
- (3) wanneer de prestatie voldoende of goed is (de cesuur);
- (4) hoe de toets beoordeeld gaat worden (aanwijzingen en richtlijnen voor het beoordelen).

Het beoordelingsprotocol (of delen daarvan) is bij voorkeur vooraf bekend bij de student, zodat hij zich optimaal kan voorbereiden op de toets en de toets een pre-toetseffect bewerkstelligt.

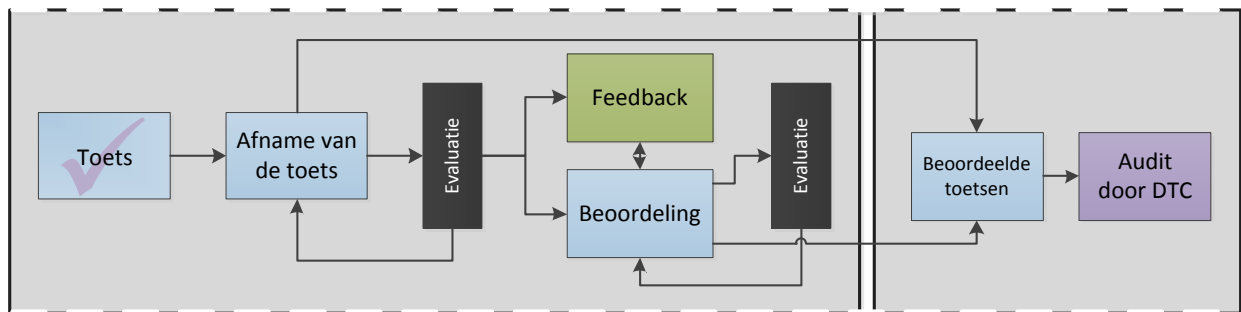
Evaluatie

De examiner voert na het afronden van de toetsconstructie een zelfevaluatie uit. Daarnaast vraagt de examiner aan een collega om de ontwikkelde toets kritisch te bekijken: de zogenoemde collegiale check van het toetsontwerp.

Validatie

De deoltoetscommissie beoordeelt voordat de toets wordt afgenomen de toetsen die zijn geconstrueerd. Dit doet de commissie voor toetsen waarmee het eindniveau wordt getoetst jaarlijks, alle andere toetsen worden periodiek beoordeeld. Toetsen die positief worden beoordeeld worden gevalideerd en kunnen worden afgenomen. Wanneer een toets of een onderdeel daarvan (toetstaak of beoordelingsprotocol) niet positief wordt beoordeeld door de deoltoetscommissie, krijgt de examiner de opdracht de toets te herzien, alvorens deze mag worden afgenomen.

2.3.2 Afname van de toets en beoordeling

Het afnemen van de toets gebeurt volgens de instructie die is opgenomen in de toetstaak. Indien nodig worden aanvullende instructies gegeven aan de surveillant. Na afloop van de toets wordt een proces-verbaal opgesteld van de afname. De geleverde prestatie van de student wordt beoordeeld door de examiner volgens het vooraf opgestelde beoordelingsprotocol. De definitieve cesuur wordt vastgesteld. De docent geeft gekoppeld aan deze beoordeling inhoudelijke feedback aan de student.

Producten

Het verloop van de afname wordt in een *proces-verbaal* beschreven, de afname resulteert in het *gemaakte werk/ prestatie* van de student (niet altijd even tastbaar als product). De *beoordeling* van het gemaakte werk wordt volgens het beoordelingsprotocol gedocumenteerd.

Evaluatie

Zowel de afname als de beoordeling worden geëvalueerd. De examiner kijkt het proces-verbaal kritisch en beoordeelt of de afname aan de gestelde kwaliteitscriteria (zie deel 3) voldoet. Een vergelijking van het proces-verbaal met de resultaten van de studenten- en alumni-enquêtes, biedt inzicht in hoe de afname geoptimaliseerd kan worden.

De beoordeling wordt door een tweede beoordelaar geëvalueerd. Dit gebeurt al dan niet steekproefsgewijs. De tweede beoordelaar kan óf achteraf een beoordeling van de eerste beoordelaar beoordelen, óf zelf de prestatie beoordelen, waarna de twee beoordelingen met elkaar worden vergeleken.

Naast de formele evaluatie van de beoordeling door de tweede beoordelaar, bespreekt de examinator de beoordeling samen met de kwaliteitszorgcoördinator. Resultaten van studenten- en alumni-enquêtes worden in deze bespreking meegenomen.

Validatie

De deoltoetscommissie voert een audit uit om de kwaliteit van de beoordeling vast te stellen. Dit doet de commissie door een steekproef te nemen⁷. Het proces-verbaal en de beoordeling (inclusief beoordelingsprotocol) worden beoordeeld aan de hand van de kwaliteitscriteria uit het kwaliteitsraamwerk zoals gepresenteerd in deel 3 van dit toetsbeleid. Bij een positieve audit, wordt de betreffende afname en beoordeling gevalideerd. Bij een negatief oordeel rapporteert de deoltoetscommissie haar bevindingen aan de dealexamencommissie. De dealexamencommissie doet een aanvullend onderzoek (bijvoorbeeld het horen van de examinator of studenten) en neemt vervolgens een besluit over de consequentie van het negatieve oordeel. De dealexamencommissie kan besluiten dat de toets opnieuw moet worden afgenomen, of dat deze opnieuw moet worden beoordeeld.

2.3.3 Archivering van de toets

Zowel de toets (bestaande uit de toetstaak en het beoordelingsprotocol) als de prestatie van de student met beoordeling (inclusief proces-verbaal van de afname) worden gearchiveerd. Het archiveren van de toets wordt uitgevoerd door het opleidingsteam (of door een medewerker van het academiebureau) en kent geen specifiek product of evaluatiemoment. De archivering wordt wel geborgd door een audit van de deoltoetscommissie.

Validatie

De organisatie van de archivering van de toetsen en de beoordeling wordt periodiek gecontroleerd door de deoltoetscommissie. De commissie voert een audit uit, waarin zij onderzoekt of de archivering volgens de gestelde richtlijnen gebeurt. Bij een positief oordeel, wordt de archivering door de opleiding gevalideerd. Het is mogelijk dat de deoltoetscommissie een positief oordeel uitspreekt onder voorwaarden. Hiervan kan sprake zijn, wanneer het overallbeeld positief is, maar op één of enkele punten verbetering nodig is. Het oordeel van de deoltoetscommissie wordt gerapporteerd aan de dealexamencommissie en de academiedirecteur, die stappen onderneemt wanneer een oordeel onder voorwaarden of een negatief oordeel is gegeven.

⁷ De omvang van de steekproef wordt bepaald door de (deel)examencommissie

Referenties

- Expertgroep BKE/SKE (2013). *Verantwoord toetsen en beslissen in het hoger beroepsonderwijs: Een voorstel voor een programma van eisen voor een basis- en seniorkwalificatie examinering (BKE/SKE)*. Den Haag: Vereniging Hogescholen.
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77, 81-112.
- Jaspers, M., & Van Zijl, E. (2011). *Kwaliteit van toetsing in het Hoger Onderwijs: Naar een verstrekte rol van examencommissies*. Eindhoven: Dienst Onderwijs en Onderzoek Fontys Hogescholen.
- Dienst Onderwijs, Onderzoek, & Kwaliteit (2015). *Het onderwijskompas: Student- en procesgericht onderwijs in de praktijk*. Vlissingen: HZ University of Applied Sciences.
- Sluijsmans, D., Joosten-Ten Brinke, D., & Van Schilt-Mol, T. (red.) (2014). *Kwaliteit van toetsing onder de loep: Handvatten om de kwaliteit van toetsing in het hoger onderwijs te analyseren, verbeteren en borgen*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Tillema, H. H., Leenknecht, M. J. M., & Segers, M. S. R. (2011). Assessing assessment quality: Criteria for quality assurance in design of (peer) assessment for learning – A review of research studies. *Studies in Educational Evaluation*, 37, 25-34.
- Werkgroep Toetsing (2015). *Plan van aanpak BKE/SKE*. Vlissingen: HZ University of Applied Sciences.

Bijlage 1. Definities toetsen en beoordelen⁸

Zie ook het document HZ-curriculumformats

Beoordelen: Het waarderen van de prestatie of ontwikkeling van de student, door een vergelijking te maken tussen het huidige niveau en het doelniveau. Het waarderen en beoordelen van de prestatie of ontwikkeling van de student biedt weinig ruimte voor een leereffect, omdat de waardering of beoordeling op zich geen informatie bevat over mogelijke verbeteracties.

Beoordelingsprotocol: protocol met richtlijnen voor de beoordeling van de prestatie of ontwikkeling die met de toets onderzocht wordt. Het beoordelingsprotocol wordt te allen tijde voorafgaand aan de afname van de toets opgesteld.

BKE/SKE: deze afkorting staat voor Basiskwalificatie Examinering (BKE) / Seniorekwalificatie Examinering (SKE) en heeft betrekking op een landelijk certificeringssysteem met twee niveaus. Dit systeem is gericht op de certificering van examinatoren en is door de landelijke expertgroep BKE/SKE verder uitgewerkt en vastgelegd in het rapport “Verantwoord toetsen en beslissen in het hoger beroepsonderwijs” (Expertgroep BKE/SKE, 2013).

Competentie: Een competentie is het vermogen om met een cluster van vaardigheden, kennis en persoonskenmerken in een complexe werksituatie op een adequate wijze taken uit te voeren en problemen op te lossen die een belangrijk bestanddeel uitmaken van een functie of rol (kerntaak met kernproblemen).

Curriculum formats: In het document HZ-curriculumformats staan HZ-brede formats voor competentiebeschrijvingen, competentiebreakdown, dekkingsmatrix, toetsprogramma en toetsplan beschreven, inclusief richtlijnen voor het gebruik ervan.

Cursus: In de Onderwijs- en Examenregeling wordt een cursus als volgt gedefinieerd: Een onderwijseenheid die een onderdeel is van een opleiding betrekking hebbend op de praktische voorbereiding op de beroepsuitoefening en op de beroepsuitoefening in verband met het onderwijs in een duale opleiding, waaraan een tentamen verbonden is.

Deelexamencommissie: Examencommissie op academieniveau die wordt gemandateerd door de examencommissie. Taken en bevoegdheden zijn vastgelegd in het reglement examencommissie.

Deeltaak: Deeltaken zijn afgeleiden van de kerntaak in de competentiebeschrijving. Zij zijn in zichzelf net als de kerntaak zinvolle beroepstaken die in het beroepsveld herkenbaar zijn of waarschijnlijk worden (trends).

⁸ Het paginanummer(s) achter de omschrijving verwijst naar de pagina('s) van dit toetsbeleid waarin het begrip nader wordt besproken.

Deeltoetscommissie: Commissie met toetsexpertise op academieniveau die wordt gemandateerd door de dealexamencommissie. Beoordeelt en audit het ontwerp, de constructie, afname, beoordeling en archivering van toetsen. De deeltoetscommissie valideert de toetsprogramma's, toetsplannen, toetsen, beoordelingen, en archivering van de opleidingen behorende tot de eigen academie.

Dekkingsmatrix: Geeft de relatie weer tussen de beroepscompetenties (optioneel aangevuld met precompetenties en/of deeltaken en leerdoelen) van de opleiding en het opleidingsprogramma in de vorm van cursussen.

(niveau) Eisen: zijn gekoppeld aan leerdoelen en beschrijven wanneer een doel, op een bepaald niveau behaald is. HZ onderkent de niveaus 1, 2 en 3. Het is aan de opleiding om de (niveau-)eisen nader te expliciteren en eventueel te koppelen aan leerjaren in de opleiding of aan fase in de opleiding (bv propedeusefase of hoofdfase). Een bacheloropleiding die ook een Ad-programma kent, zal voor beide programma's de niveaus moeten expliciteren.

Examen: Afsluiting van de propedeuse, associate degree of bachelor doordat alle studiepunten zijn behaald. Alle tentamens zijn met goed resultaat beoordeeld.

Examencommissie: HZ-brede commissie die toeziet op toetsen en beoordelen en de kwaliteit daarvan. De examencommissie heeft een gedeelde verantwoordelijkheid samen met de opleiding voor het borgen van de kwaliteit van toetsen en beoordelen. Taken en bevoegdheden zijn vastgelegd in het reglement examencommissie.

Examinator: Docent die een beoordeling geeft en daarmee een advies uitbrengt aan de examencommissie om wel of geen studiepunten toe te kennen aan de student.

Feedback: Informatie voor de student over de geleverde prestatie of doorgemaakte ontwikkeling, het doelniveau, de discrepantie tussen het huidige niveau en het doelniveau, en strategieën om het doelniveau te bereiken. Feedback kan zowel door de docent als door medestudenten worden gegeven.

Formatief beoordelen: Een beoordeling die erop is gericht de ontwikkeling van de student te stimuleren. Het resultaat van een formatieve beoordeling wordt doelbewust ingezet om het leerrendement van de student te verhogen. Door het procesmatige karakter van toetsen met een formatieve beoordeling worden deze toetsen vaak onterecht gelijkgesteld aan tussentoetsen. Een beoordeling kan zowel formatief als summatief worden ingezet.

Gemaakte werk: De producten of bewijzen daarvan waaruit de beoordeelde prestatie van de student blijkt.

Leerdoel: Concrete uitwerking van een deeltaak.

Onderwijskompas: beschrijft de uitgangspunten voor het student- en procesgericht onderwijs (SPO) aan de HZ University of Applied Sciences. Passend bij de HZ als “de persoonlijke hogeschool” is het onderwijs enerzijds gericht op de student, op wat hij moet kennen en kunnen als beginnend beroepsbeoefenaar en hoe zijn talenten optimaal kunnen worden ontwikkeld en ontplooid. Anderzijds is het onderwijs gericht op het proces van leren, om daarmee de best mogelijke leerprestaties te realiseren en om ervoor te zorgen dat de student zich ook na zijn studie blijvend ontwikkelt. De belangrijkste pijlers van de onderwijsvisie zijn: de inbedding van authentieke beroepssituatie in het onderwijs, studenten stimuleren tot (actief) samen leren en studenten begeleiden in hun ontwikkeling naar een autonome professional.

Proces-verbaal: Een ware getuigenis van het toetsmoment inclusief een beschrijving van de omstandigheden waarin de gerapporteerde feiten zich voordeden. Het proces-verbaal omvat ten minste een beschrijving van de volgende onderdelen: wie er getoetst werd, door wie er getoetst werd, waar de toets uit bestond, de toetsduur alsmede het tijdstip waarop de toets werd afgenomen.

Summatief beoordelen: Een beoordeling die resulteert in het toekennen van studiepunten. Een toets waaraan een summatieve beoordeling is gekoppeld wordt ook wel een ‘hoge inzet’-toets genoemd (high stake test). Een beoordeling kan zowel formatief als summatief worden ingezet.

Synopsis: betekent letterlijk ‘kort overzicht van de inhoud’. De synopsis is een onderwijsontwikkelinstrument voor docenten en een informatiebron voor studenten. De geplande inrichting van een cursus of een reeks van cursussen wordt beschreven in de synopsis, waardoor overzicht ontstaat. Op deze manier is de synopsis een hulpmiddel voor docenten bij het ontwikkelen en beschrijven van een samenhangend opleidingscurriculum.

Tentamen: Een toets met een summatieve beoordeling.

Toetscommissie: HZ-brede commissie met toetsexpertise die wordt gemandateerd door de examencommissie. De toetscommissie trekt overkoepelende conclusies uit de bevindingen van de deelttoetscommissies.

Toetsen (zn): Een onderzoek naar de prestatie of ontwikkeling van de student, waarmee het leerproces van de student wordt (bij)gestuurd en wordt gewaardeerd (met studiepunten). Een toets bestaat altijd uit een toetstaak en een beoordelingsprotocol.

Toetsen (ww): Het inzetten van een onderzoek naar de prestatie of ontwikkeling van de student, om het leerproces van de student te kunnen (bij)sturen en te waarderen (met studiepunten). Het toetsen gebeurt vaak, maar niet uitsluitend, op initiatief van de docent. Zowel de docent als de student toetsen (denk aan self- en peer assessment).

Toetsplan: beschrijving en toelichting van alle toetsen van een cursus met een summatief karakter. Het toetsplan bevat een beschrijving van de planning, toetsvorm, inhoud van de toets, en beoordelingseisen. Het toetsplan is geïntegreerd in de synopsis (onderdelen 6 t/m 9).

Toetsprogramma: Verantwoording van (samenhang in) toetsing van de startcompetenties van de opleiding. Wordt opgesteld op curriculumniveau in aanvulling op de dekkingsmatrix.

Toetstaak: Opdrachtbeschrijving en instructie aan de student, waarin richtlijnen worden gegeven voor de te vertonen prestatie of ontwikkeling die met de toets onderzocht wordt.

Uitvoeringsregeling: is een jaarlijkse aanvulling op de Onderwijs- en examenregeling. In de uitvoeringsregeling is onder ander opgenomen wat er getoetst wordt, hoe er getoetst wordt, voor welk deel het cijfer meetelt in het totaal van de cursus en welk cijfer er minimaal behaald dient te worden (bodempijfer) om studiepunten te kunnen ontvangen. Daarnaast zijn er zaken ten aanzien van de planning van de toetsing opgenomen.

Verantwoording: Rapportage opgesteld door het opleidingsteam, waarin gemaakte keuzes bij de totstandkoming van de dekkingsmatrix en het toetsprogramma zijn verantwoord. Zie pagina 15 van dit toetsbeleid.

Bijlage 2. Uitgebreid processchema toetsen en beoordelen

